

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 16.

V Ljubljani, 20. malega travna 1906.

XLVI. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francšek Ōrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 8 K.

Vsebina: Razmere v Trstu. — Naš denarni zavod. — Draginjska doklada in oženjenci. — Štajerska kmetijska družba. — Ljudski učitelj in kmetijstvo. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica-uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Razmere v Trstu.

V 9. številki svojega lista smo precej optimistično povedali, da se bo slovenskemu učiteljstvu v Trstu godilo bolje sedaj, ko je vlada vzela šolstvo mestnemu magistratu. Sedaj nam piše naš sotrudnik o tej zadevi. Ker smo pravični in ker vemo, da pozna sotrudnik tržaško vlado in tržaške razmere bolj nego mi, priobčujemo njegov dopis.

Vlada v Trstu je prevzela nadzor nad ljudsko šolo, a vzdrževanja šol nikakor ne, ker ji ni mar ni za slovansko, ni za italijansko ljudsko šolstvo, mar ji je le za njene ponemčevalnice, zato vzdržuje v Trstu svoje nemške šole. Kakšen namen imajo te šole in kateri otroci so na teh šolah, ne bom dokazoval, ker to je dokazal poslanec Malfatti v državnem zboru, samo on ve, da tu ponemčujejo ogromno število italijanskih otroh, ne ve pa, da je med temi še večje število slovanskih otrok.

Mestnemu magistratu ostane še vedno vzdrževanje ljudskega šolstva. Ostane mu torej še vse ono, kar ima deželni odbor v Istri. In kaj je to, čuti predobro istrsko slovansko učiteljstvo, ker je tudi deželni odbor v Poreču italijanski. V Istri imamo vsaj deželni zakon, ki ga mora upoštevati tudi deželni odbor, a kaj bo v Trstu, ko ni deželnega zakona? Že l. 1869. je državni zakon določil, da imajo deželni zbori skleniti zakone o vzdrževanju ljudskega šolstva, a vlada ni imela celih 37 let še nikdar toliko vpliva in eneržije, da bi bila privedla deželni zbor tržaški do tega, da bi sklenil ta zakon. Zato se je bati, da bo učiteljstvo še na slabšem. Vlada in magistrat si bosta nagajala, a račun bo plačalo učiteljstvo.

Ker nima Trst deželnega šolskega zakona, zato ni v Trstu ni krajnih ni okrajnih šolskih svetov in tudi ni deželnega šolskega sveta, v katerem bi bilo določeno število deželnih prisednikov. Od koga bo torej odvisno učiteljstvo v Trstu! Odgovor je kratek: samo od urada deželnega šolskega sveta. Da bomo videli, kakšen je ta urad, pogledjmo, iz koga obstoji. Ne bom našteval raznih tajnikov, ker četudi imajo ti v uradu mnogokrat mogočen vpliv, vendar se to na zunanje ne upošteva. Predsednik uradu je c. kr. namestnik, a dobro vemo, da ta pri vsi dobri volji ne more biti po-

vsod, zato ga mnogokrat namešča podnamestnik. Poglavitno vodita urad referent v administrativnih zadevah in deželni šolski nadzornik. V administrativnih zadevah se je že pripetilo, da so gospodje pustili učitelja v Istri 10 mesecev brez plače, in vendar obstoji v Istri dež. zakon, na podlagi katerega bi lahko prisilili deželni odbor k plačevanju, medtem ko v Trstu niti tega ni. To kaže, da se lahko prigodi, da bo v Trstu kateri učitelj še dlje časa brez plače.

Vse drugo vodi in vlada deželni šolski nadzornik. V Trstu imamo dva deželna nadzornika ljudskih šol, t. j. enega za slovanske, a drugega za italijanske ljudske šole. Ne bom opisoval obeh, ker nas italijanski ne zanima, pač pa onega za slovanske šole, ker bo iz tega razvidno, česa se ima nadejati slovensko učiteljstvo pod novo upravo.

Istra ima deželni zakon, ki natančno določuje, da deželni šolski svet ne sme predstavljati definitivnega učiteljstva, ako samo ne prosi za to ali ako ni važnih službenih ozirov. Deželni šolski nadzornik razume pa drugače to zakonito določilo. On je prepričan, da le okrajni svet ne sme definitivnega učiteljstva premeščati, a deželni šolski svet ga lahko prestavi, kadar in kamor hoče, ne da bi bilo potrebno za to navesti važnih službenih ozirov; dovolj je, če je službeni ozir samo to, da hoče koga šikanirati. Kaže se, da hoče dež. šolski nadzornik dokazati, da je on gospodar, a učiteljstvo mu mora biti prepokorni sluga. Istrsko učiteljstvo se brani proti takemu nasilju z določilom zakona, a s čim naj se brani tržaško, ko ni deželnega zakona?

Povem naj, kakšne dekrete izdajejo pri deželnem šolskem svetu v Trstu. Prigodilo se je, da so določili brez disciplinarne preiskave, da prestavijo nekega definitivnega učitelja za kazen in to le zaradi tega, ker se je tako dogovoril dež. šolski nadzornik s škofom. Kaznjencu so izdali dekret, v katerem so ga imenovali na dve službi v dveh bližnjih vaseh. Deželni šolski nadzornik se je sam v javnem lokalu pohvalil, da je on dekret pregledal in korenito popravil, da ne bi bil v njem kak pisarski pogrešek, a bivši podnamestnik, sedanji kranjski deželni predsednik, ga je podpisal. Nadejali so se, da so s tem korenito potlačili ubogega učitelja; a glej čudo! Ubogi učitelj

je sprejel s hvaležnostjo dekret in s tem obe službi ter prosil, naj mu omogočijo, da lahko nastopi obe službi. Sedaj pa ni bil več dekret temeljito popravljen; pričeli so se izgovarjati s pisarskim pogreškom. Naj bo, kar hoče, ali je res pisarski pogrešek, ali mogoče tudi zvijača, jaz sem prepričan, da to ni dostojno deželnega šolskega nadzornika, ker kaže ali njegovo površnost, nezmožnost ali pa prekanjenost.

Tako vlada deželni šolski nadzornik, in nekateri so bili prepričani, da je najbolje, ako se osebno dogovore z njim in se mu potožijo. Vendar pa so bili vsi nezadovoljni, ker so bili odpravljani največkrat na sirov način. Sliši se, da je deželni šolski nadzornik nekemu učitelju povedal, da je on gospodar, a učitelj hlapec; drugemu je pridal pridevek bedak, a tretjemu je povedal, da se mu možgani suše itd., mogoče še kaj drugega. Vse učiteljske pravice primerja z ničlo, in le ti so mu pogodu, ki se zadovolje s tem in mu verujejo.

Nočem dalje govoriti. Ako bi se potrudil, bi nabral toliko gradiva, da bi napolnil več »Tovariševih« številk. Dosti naj bo to, ker vsakdo lahko spozna, da se nima nadejati slovansko učiteljstvo v Primorju dobrega, dokler so v Trstu take razmere.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca sušca 1906 K 53.889-05.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Draginjska doklada in oženjenci.

I. S.

Kakor se kaže, je obudilo med našimi kolegijami mnogo nevolje, ker so dobili draginjske doklade le oženjeni učitelji. Upravičena je ta nevolja, kolikor se obrača proti onim, ki so izjavili, da dovolijo doklade le oženjenim ali pa nikomur. Ni pa upravičeno, da se napada tovariš Jelenc, ker je v kritičnem trenutku rekel: »Rešite, kar se da rešiti.« Ni upravičeno, če se napada tovariš Črnagoj, ker je na zborovanju ljubljanskega učiteljskega društva izživajočim kolegijam nekaj pravičnih povedal.

Oba tovariša sta si s tem zaslužila naše priznanje. Če bi bil Jelenc tudi mogel vprašati vse učiteljstvo naše dežele za njegovo mnenje, bi se njegov odgovor ne bil mogel glasiti drugače, zakaj večina učiteljstva je istega mnenja.

Najbolj disciplinirani in najbolj složni so gotovo organizovani delavci. Ti drže vedno skupaj; če se enemu zgodi krivica, postavijo se vsi zanj, če se enemu brez vzroka odpove delo, stopi vsa tvornica v štrajk. Pa tudi nesebični in previdni so. Če štrajkajo in je videti, da bo štrajk dolgo trajal in da ne bo dovolj sredstev, dobe podpore samo oženjenci, samci pa le malo ali nič. Tudi mnogo samcev zapusti kraj in se izseli drugam, da se tako zmanjša število podpirancev in se tudi izboljša stališče štrajkarjev, ker je manj delavcev.

Podobno je tudi pri nas.

Mi nismo nasprotni, če dobe učiteljice enake plače kot moško učiteljstvo, ampak jih jim iz srca privoščimo. Če pa tega ni bilo mogoče za enkrat na noben način doseči, zakaj bi zametavali, če se je vsaj najpotrebnejšim nekaj dalo. In lahko rečem, da bi bil nastal še vse drugačen hrup, če bi bil tovariš Jelenc drugače govoril kakor je.

Pripoznamo, da tudi učiteljice in samski učitelji nimajo sijajne eksistence in da si morajo marsikaj pritrpati. Pa predočijo naj si položaj družinskega očeta! Četudi pritrpa sebi in ženi, ali naj pritrpa tudi svojim otrokom s tem, da jim krati pot do izobrazbe?

Mi bi vedeli hvalo Jelencu tudi, če bi bil prigovoril dokladi tudi le družinskim očetom, ki imajo otroke čez 10 let stare, ker taki so najbolj potrebni, pri teh ni odloga.

Pisec teh vrstic ima tri še majhne otroke, a če bi bilo treba, bi se bil rad odpovedal dokladi, da bi bili le oni največji siromaki dobili. Seveda, vse to le začasno, dokler se ne zlomi Šusteršičeva strahovlada, dokler ne pride kaznen za tuji greh! Ako je še pravica v nebesih, mora udariti take neusmiljene ljudi!

Koleginje pravijo tudi, da nas jezi, ker so si osnovalle svoje društvo. Pa dasi so bile prej tudi dobro zastopane v naših okrajnih učiteljskih društvih, jim vendar tega koraka nikakor ne zamerimo. Celo odobravamo ga. Marsikatera, ki se poprej ni zmenila za organizacijo, bo morebiti pristopila k temu društvu. Mnogim bo morebiti sedaj oživel stanovska zavest, ki jo dosedaj niso imele.

Da niso zahajale k učiteljskim sestankom, tudi ni bil samo oni vzrok, ki ga navaja Slavica, ampak morebiti tudi ta, ker smo učitelji bolj kmetavzi in ne taki kavalirji kot kaplani in slični gospodiči, s katerimi so se prav rade družile v kljub onim pomislekom.

Ne štejemo jim tega v zlo, da se niso v naši družbi zlasti v družbi oženjencev, dobro počutile, ker res mnogim izmed nas majka družabne uglajenosti, in stanovska zborovanja tudi niso za to, da bi se uganjal flirt. Sploh pa se večina mlajših učiteljic prav malo zanima za stanovske interese, ker jim je učiteljski stan le nekak intermezzo, in vedno željno gledajo čez plot, odkod pride — princ — rešitelj.

Ženska narava je pač taka, da je njen glavni smoter, dobiti moža, in vse drugo ji je potem privrženo.

Pripoznamo sposobnost žensk za učiteljski stan, zlasti za deklince in nižje razrede. Hočemo jim priboriti dostojne in moškemu učiteljstvu enake plače.

Ne pustimo pa, da bi kolegije blatile naše najboljše može, da bi podtikale našim zaupnikom nepoštenje in zahrbtnost!

Štajerska kmetijska družba.

Ta družba si sedaj prizadeva po raznih, od nemške gospode odvisnih agitatorjih, osnovati prav mnogo svojih podružnic po Slov. Štajerskem. Pri tem ji ni toliko pri srcu blaginja našega naroda, temveč so ji merodajni čisto drugi nagibi, ki jih pa žalibog tudi pri nas vsi ne spoznajo ali pa tudi spoznati nočejo. Nemška gospoda v Gradcu hoče v svojo nemško mrežo uloviti slovenskega kmeta in ga tako trdno prikleniti na Gradec, in ko bi kdaj zopet kdo stavil nasvet, da se za Slov. Štajer osnuje posebna in samostojna kmetijska družba, se bo zavrnil z vso odločnostjo, češ, da